

ZULOAGA dogu mundu guztian bere izena geien zabaldu daben eibartarra. Bere ospetsutasuna, ez da sortu istoriako beste gizon batzuek bezela, gerratik edo politikatik, ez kulturaz baño.

Inazio Zuloaga Zabaleña, Plazido ta Luzia'ren semia, Eibar'en jaio zan 1870'garreneko Uztallaren 26'an. Plazido, bere aita, beste artista aundi bat izan zan ta entzute geiagokua izango zan bere semia ain ospetsua egitera eldu ez ba-litza, ba semiaren izen aundiak aitarena zer bait emetau eban.

Arrigarria bada be, Zuloaga ez zan pasau ihungo eskolatik, bere aitarena ta mutikotan Fausto Mendizabal'en dibujoko eskolatik izan ezik, bere etxeko arterako giroa ondo aprobetxatu eban, eta naikua izan eban bere barruan bein da betiko egizko artiazen kezka bat sortzeko. Eta bere bizitzaren ziar arte kontuko eskolak uxatu zituan. Beretzako, artista bakoitzak bere burua landu biar eban, ze, berak esaten ebanoz, maixu ona zan pintorerik ez ei zan.

Biar bada, orregaitik ez zan sortu Zuloaga'ren eskolarik, berak alegiñik egin ez ebalako iñok ez zetsan jarraitu. Flores Kaperotxi'k, diño arriturik: «El caso de Zuloaga es, tal vez, único en la historia de la pintura. Maestro formidable, dueño de una técnica y un dominio admirados en el mundo entero, no deja ningún discípulo. En el País Vasco nadie ha seguido la tendencia zuloaguesca. Se le ovaciona, pero no se le copia. Se aprende de él, pero no se le imita». Ori gañera, berak lagunduta, pintore bat baño geiago aurrera urten zirala, ba bera izan zan, beste askoren artian, Balenziaga ta Arrieta postu ta animau zituan.

Bere lelengo biarrak Eibar'en ein zituan, orrela ziran «Arrate'ko itxua», Curtis'i ain atsegingarri izan jakona, ta «Eibar'ko iturria» (Urkuzu'ko iturria), bere aitari asko gustatu jakona. 1887'garrenian, oindiok mutiko bat zan artian, azaldu zituan bere lanak, «Un sacerdote rezando» zan euren artian onenariako bat. Garbi ikusten zan bere erriarentzako izan zituala lelengoko maitasunak. Baña, artia ez da erri-zulorako egiña, artiak ez dauka mugarik, eta ez ezkatu artista bati au edo bestia: bera, mundu zabalerako egiña da. Au askok ezin dabe konprendidu ta artista bati ezkatu nai dabe poeta bati, militar bati edo politiku bati ezkatu biar jakona.

Ala ta guzti be, Zuloaga'ren bizitzaren ziar, argi ikusi dogu bere biotza erri-miñez bizi izan zala, ta 1900'garrenian, Segovia'ko puntan, «La corrida de Eibar» pintxau eban; da a plazia, Untzaga'n, Sanjuan jai-etan, «Andrés arrotzak» urtero jasotzen zehana zan; bere atzekaldian Untzaga'ko torre zatra agiri zala.

Ez ete zan bere amesetako Eibar, orduan berak pintxau eban? Zuloaga bezelako eder-zale bati, atsekabe aundia emon biar zetsan Untzaga'ko jauregi renazentista a bota biarrak. Eibar aldatu ala, bere erri-arentzako maitetasuna galdauz juango zan. Eta ez arritu, irakorle, ze, nok ukatuko leuke gaurko Eibar'en bizi garan eibartarrotzat lenagoko Eibar ez zala maita-garriagua?

Zuloaga'k, aurrera urtetzeko ta aurrera urten eta gero be, gizon aundi guztien moduan, gorriak ikusi biarra izan eban; gortogarriko inbiadi agotan erabili eban.

Eta erbestian orrela ba ziran errikoak be ez ziran etzian geldituko, Kristo'k esan eban letxe, iñor ez ei da izaten bere errian profeta. Euskaldunak esan izan dabe, Zuloaga castilla-zale amorratu bat zala eta Castilla aldekuak beti asarre, euren miseria besterik pintatzen ez eban, euskaldun madarikatu bat zalako. Baña, egia esan, Zuloaga'k, berak nai eban edo sentitzen eban pintatzen eban, iñori kasurik egin barik. Bere lanen kolore baltzak, motxallak ta arpegi baltz eta tristeden toriadoriak, Zuloaga'k bere barruan trajediaren baten burruka zeroiala emoten dau; Paris'en pasautako bohemio birniza nekegarriak nunbait biziaren garratza erakutsi biar izan zetsan eta miseria ta trajediaren deari kasu ein zetsan bere pleta ta pintzelekin jasotzeko. Rusiñofek esaten eban moduan, Zuloaga'rentzat ez zan gozotasunezko kolorerik eta arpegirik, lienzoak gordintasunez pintatu biarra sentitzen ei eban.

Berriz, Euskalerriko gauza gutxi pintxau ba dau be, egin dituanak Aurelio Arrieta baten mallakuak izan dira; kritikuen iritziz «Bersolaris» ta «Amarretako» gorenguen mallan ipiñi biar dira.

Baita, ba dira beste asko Greco, Velázquez, Zurbarán eta Goya-gandik ikasitako pintura zala esaten ebanak pe, lau pintore orreik, estuioz, bata bestigandik ain ezberdiñak izan da, laurengandik ikasi ba eban ez zan ez mutil txarra. Baña, Zuloaga'k, gauza bat bakarrik eukan orrena laurona: euren mallara eldu zala. Kaperotxi'pik garbi asko esaten daben moduan: «el arte de Zuloaga no nace en otra fuente—por lo menos visible—que no sea la suya. Nace en él. Y quedará en él, cuando desaparezca, después de haber dado abundantes glorias al pueblo vasco». Kusita dago, Zuloaga maitatzeko artia maitatu biar dala, ta jardun guztien gañetik, gure pintore famatua, munduko onenariakua izaten jarraitzen dabela, ta zenbat eta urte geiago pasau orduan da izen aundiaguan jabe izango dala. Iñok ukatu ezin geikiana da Inazio Zuloaga izan dala Eibar'ek mundura emon daben gizonik aundiena. Neuk beintzat ez daukat iñogaitik salteko, bera ta bere biarra.

Bere biarretan, atzekaldiak ta sofiekuak arin dibujazuz egiterakuan, ba eukan Olabe'ren aide bat. Ori zala ta, gure erriko pintorik akademismotik biurrituta ebizela esaten ebanak gaurko surrealista ta astratoak ikusiko ba-litukie zer esango ete leukie? Zuloaga'k eta Olabe'k egin izan dabierna da, anima bako akademismoari iges, bakoitzak bere tankerara estilazauz. Izan be, galduta dago iñoren erretara jausten dan artista. Bere nortasunaren kezka azaltzen ez daben artista ez dabil zintzotasunakin, eta artea sentimentuen zintzotasun utsa da.

Gauza guztien gañetik, ukatu ezin geikeana da, Zuloaga'k Eibar oso maite ebaia. Erbestian bere izena ospetsu egin ondoren be Eibar'endako erri-mintasunez bizi izan zan. Ta Erroma'n lelengoko premixua atara ebanian, postu zan Eibar'ko erria ta sekulako jai-aldia organizau eban, bere omenez. Salvador Eizaguirre, Casino de la Amistad, eko presidentea buru zala, Eibar'en ziran soziedade guztieri dei bat ein zetsan ta 1912'garreneko Ibeltzaren 5'a aukeratu zan omenaldi ori egiteko. Eguna eldu zanian Ayuntamientoan, txistua ta tanholiñakin, rezibidu eban, Astaburuaga alkatiak eta Eibar'ko 21 soziedadeko errepresentantiak. Ondoren Ospitalera ostera bat egin eban ta milia peseta ta sei oe harri emon ei zituan, pintoriak. Gero Astelena frontoian izan zan bazkaria; an izan van Fausto Mendizabal, bere lelengoko dibujo maixua be, ordurako larogei urte zituan, ta zortzi milia firmakin alban bat emon ei zetsen; bazkalonduan, Zuloaga'k, zutinduta, eske-

rra emonaz, diskurso bat ein eban onela amaitzeko: «Eibartarra naiz, eibartarra izango naiz, eta eibartarra ilgo naiz ¡Viva Eibar!»

Inazio'k, bere andria paristarra ebanoz eta bera be Frantziar famatua egin zanez, maite eban mugaz-andiko erria be ta Europa'ko gerra ondoren, angu umertzuten alderako diru batze bat egin eban ta Eibar'ko biargin guztiak egun bateko irabasia emon eban. Ogeta amalau milia pesetaraño batu zan ta Zuloaga bera izan zan Poincaré, ordungo presidentia zanari, eskuz-esku emon zetsasena.

Gero ta gero be, bere erri ingurua zeroian berekautan, mundu guztian ibilli ondoren, bere izena goren igo zanian eta beretzako deskantsu leku baten biarran izan zanian, Eibar'tik urrindu barik, etxe bat egin eban Zumaya'n. Ordura arte be gure mendiak ziero laga barik bizi izan ba-zan be, andik aurrera, bere egunik geienak bertan pasatela erabagi eban. 1914, garrenian egiña da Zumaya'ko Santiago-Etxea. Gero berriz, Urraki mendian, Goyaz'tik belaxe, jaso eban refugio bat (Gaur egunian, refugio ori, bere senidiak, Eibar'ko Club Deportivo'ari lagata dauke).

Arrate'ko elizara lau kuadru emon zituan, azkeneko gerratian zer bait estropeau zirala ta harriz ipintzera etorri zan, ipiñi ta gero, Ama Birgiñari errezaue ondoren, bere kuadreri begiratuaz esan ei eban: «Ortxe usteldu zaitxie».

Baña, Eibar maite ba eban be, nai ta nai ez, min aundia artu biar izango eban; lelengo bere etxe ederrari aldia bateko ormia tapatziakin ta gero gerran erretziakin. Bere etxea galduta, bere lagun zarrak, il ez ziranak, gerriak munduan ziar sakabaturik, bere denporako Eibar falta izan jakon. Beretzat Eibar ez zan lena. Eta Eibar'era, bere zartzaroan, gutxi agertzen zan, ta ez zan Eibar barri onek artu ebalako, ez; bere aukiderik gordetzen ez eban Eibar onek tristura emoten zetsalako baño.

Azkenenku urtietan be, biotz barruan zeroian bere Eibar. Eta Madrid'en bere zartzaroko azken urtietan azaldu eban espiziño batian, bodegoi batzuekin nastian, mutikotan Eibar'ko etxian izan eban pintorako estudia azaltzen zan. Zarturik, bere lengo izakerara gogoz itzulirik, biotzetiko ames bat bezela jaioterriko oroi tzapenetan murgildurik ibiltzen zan gure maixu aundia. Eta dudarik barik, azken urte orretan, bein baño geiagotan ibilliko zan here buruan «...eibartarra ilgo naiz!». Ze, Eibar'ko damaskinaz-gintzako grabadoriak, urtero, San Plazido ondorengo domekan, Zumaya'ra egiten daben ostera orretara (Inazio Zuloaga'k berak, bere aita zanaren errekuerdos ipiñitako jai da), igesko urtian neu be juan nintzan eta an entzun nentsan pintorearen alaba ber-berari: «Zuek ha-zenki-zue gure aita Eibar'ekin zenbat eta zenbat gogoratzen ban; Eibar izan zan aitarentzat erririk maitien».

Pozgarria da bere mallako gizon batek erri-miña ain sakonki sentitzea. Aurrerago esan doten bezela, artistak erriako baño geiago mundurako dira; Iparragirre baten izketan esango gendukian moduan: «...eman da zahar zazu mundura fruitua». Ta ez pentsau guk bere alde egiñagaitik bera jaso geinkianik; bera da, bere izen aundiakin, Eibar jasotzen jarraituko dabena.

José Charola e Hijos

S. A. C.

Maquinaria - Herramientas

EIBAR

OJANGUREN Y FERNANDEZ

Tornillería de precisión

Rocas por laminación de alta precisión

Macharia, 9

EIBAR